

नगराईन नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड : १

संख्या : २

मिति : २०८२/०६/३०

भाग-१

नगराईन नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

नगराईन, धनुषा

मधेश प्रदेश, नेपाल

स्थानीय तहमा स्वास्थ्य संस्था दर्ता, अनुमति तथा
नवीकरण सम्बन्धि निर्देशिका २०८२

**स्थानीय तहमा स्वास्थ्य संस्था दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण
सम्बन्धि निर्देशिका २०८२**

प्रस्तावना :

नेपालको संबिधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ र मन्त्री परिषदबाट स्वीकृत कार्य विस्तृतकरणमा उल्लेखित स्थानीय तहले आम नागरिकलाई सर्वसुलभ र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाप्रदान गर्नु पर्ने जिम्मेवारी बहन गर्ने प्रयोजनका लागि सरकारी, निजि, सामुदायिक, गैरसरकारी वा सहकारी स्तरमा स्थापना हुने स्वास्थ्य सेवा विस्तार, स्तरवृद्धि, स्वास्थ्य सेवा संचालन अनुमति प्रदान गर्ने प्रक्रियालाई सरल, सहज, व्यवस्थित तथा प्रभावकारी बनाई यस नगरपालिका क्षेत्र भित्र स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्न वान्छनीय भएकाले नगराईन नगर सभाले नेपालको संविधान २०७२ को धारा २२१ तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा १०२ (१) बमोजिम नगर कार्यपालिकाले यो निर्देशिका बनाएको छ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिक

- १) **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :** (१) यस दस्तावेजको नाम “स्थानीय तहमा स्वास्थ्य संस्था दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण सम्बन्धि निर्देशिका, २०८२” रहेको छ।
- २) **परिभाषा :** विषय र प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा :-

(क) “अनुगमन समिति” भन्नाले नगरपालिकाले गठन गर्ने अनुसूची १ बमोजिमको समिति सम्झनु पर्दछ।

- (ख) “अनुमति प्रदान गर्ने निकाय” भन्नाले दफा ३ मा उल्लेखित अनुमति प्रदान गर्ने निकाय सम्झनु पर्छ।
- (ग) “मन्त्रालय” भन्नाले नेपाल सरकार, स्वास्थ्य मन्त्रालय सम्झनु पर्छ।
- (घ) “प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना” भन्नाले प्रदेशमा रहने स्वास्थ्य क्षेत्र हेर्ने मन्त्रालय वा विभाग सम्झनु पर्छ।
- (ङ) “अस्पताल” भन्नाले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले प्रचलित कानून बमोजिम संस्थापित सरकारी, निजि अस्पताल, नर्सिंग होम, सामुदायिक अस्पताल, गैर सरकारी अस्पताल वा सहकारी अस्पताल सम्झनु पर्छ।
- (च) “आयुर्वेद अस्पताल” भन्नाले आयुर्वेद चिकित्सा पद्धतिमा आधारित भई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य संस्था सम्झनु पर्छ र सो शब्दले आयुर्वेद चिकित्सा पद्धतिबाट उपचार गर्ने गरी संचालन गरिएका नर्सिंग होम, पोली क्लिनिक, पन्चकर्म अस्पताल समेतलाई जनाउँछ।
- (छ) “गैर सरकारी अस्पताल” भन्नाले मुनाफारहित उद्देश्यले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागि प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल सम्झनु पर्छ।
- (ज) “डाईग्नोस्टीक् सेन्टर” भन्नाले निदानात्मक सेवाहरू जस्तै : प्रयोगशाला सेवा, रेडियो ईमेजिंग जस्ता सेवाहरू प्रदान गर्न कानून बमोजिम दर्ता भई स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्ने संस्थालाई सम्झनु पर्छ।

(झ) “ निजि अस्पताल वा नर्सिंग होम” भन्नाले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले प्रचलित कम्पनि कानुन बमोजिम स्थापना भई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्न अनुमति प्राप्त निजि अस्पताल वा नर्सिंग होम सम्झनु पर्छ ।

(ञ) “ पोली क्लिनिक” भन्नाले प्रचलित कानुन बमोजिम दर्ता भई एकै संस्थाबाट कम्तिमा पांच वटा सेवा जस्तै बहिरंग सेवा,प्रयोगशाला सेवा, रेडियो ईमेजिंग सेवा, फिजियोथेरेपी सेवा,परिवार नियोजन , खोप सेवा आदि जस्ता बहुसेवा उपलब्ध गराउने संस्थालाई सम्झनु पर्छ ।

(ट) “ कन्सल्टेन्ट” भन्नाले सम्बन्धित बिषयमा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट स्नातकोतर उपाधि डिग्री वा डिप्लोमा प्राप्त गरेका वा तोकिए बमोजिमका विशेषज्ञ तालिम प्राप्त गरि सम्बन्धित काउन्सिलमा दर्ता भएका विशेषज्ञ चिकित्सक सम्झनु पर्छ ।

(ठ) “ सरकारी अस्पताल” भन्नाले नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व रहने गरि सार्वजनिक हितका लागि स्थापना भएका वा हुने स्वास्थ्य सेवा प्रदायक अस्पताल सम्झनु पर्छ ।

स्पस्टीकरण : यस खण्डका प्रयोजनका लागि “ आंशिक स्वामित्व” भन्नाले नेपाल सरकारको कम्तिमा एकाउन्नप्रतिशत लगानीलाई सम्झनु पर्छ ।

(ड) “ सहकारी अस्पताल” भन्नाले सहकारीको सिद्धान्त

बमोजिम सदस्य समेतलाई स्वास्थ्य सेवा दिने उद्देश्यले सहकारी ऐन २०४८ बमोजिम दर्ता भई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल सम्झनु पर्छ ।

(ढ) “ सामुदायिक अस्पताल” भन्नाले सम्बन्धित सरकारी निकायमा संस्था दर्ता भई सामुदायिक लगानी र व्यवस्थापनमा संचालन हुने गरी मुनाफारहित उद्देश्य लिई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल सम्झनु पर्छ ।

(ण) “स्वास्थ्य क्लिनिक” भन्नाले कुनै व्यक्तिलाई स्वास्थ्य सम्बन्धि जांच गर्ने, उपचार सम्बन्धि आवश्यक परामर्श , एक स्थानबाट पाँचवटा भन्दा कम सेवा जस्तै, बहिरंग सेवा,प्रयोगशाला सेवा ,रेडियो ईमेजिंग,फिजियोथेरेपी ,खोप सेवा,परिवार नियोजन जस्ता सेवा उपलब्ध गराउनका लागि प्रचलित कानुन बमोजिम दर्ता भएका संस्थालाई सम्झनुपर्छ र सो शब्दले निजि क्लिनिक,आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा सेवा समेतलाई जनाउदछ ।

(त) “ दाँत सेवा क्लिनिक” भन्नाले दाँत सम्बन्धि रोगको उपचार गर्ने , आवश्यक परामर्श दिने, दाँत उखेल्ने , दाँत राख्ने आदी सम्बन्धि सेवा दिने उद्देश्यले संचालित संस्थालाई सम्झनु पर्छ ।

(थ) “ फार्मसी/औषधि पसल/मेडिकल” भन्नाले प्रचलित

कानून बमोजिम दर्ता भई औषधिको बिक्री वितरण गर्ने (थोक तथा खुद्रा) संस्थालाई सम्झनु पर्छ ।

(द) “ स्वास्थ्य संस्था” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल,पोली क्लिनिक,स्वास्थ्य क्लिनिक,प्रयोगशाला जस्ता समेतलाई जनाउँछ ।

(ध) “ संस्था दर्ता गर्ने निकाय” भन्नाले यस निर्देशिका बमोजिम स्वास्थ्य सेवा संचालन अनुमति लिनु पुर्व प्रचलित कानून बमोजिम स्वास्थ्य संस्था दर्ता गर्ने निकाय सम्झनु पर्छ ।

(न) “ गैरसरकारी अस्पताल” भन्नाले मुनाफा रहित उदेश्यले स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने प्रयोजनको लागि प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्न अनुमति प्राप्त अस्पताल सम्झनु पर्छ ।

(न) भवन संहिता” भन्नाले भवन ऐन २०५५ को दफा ३ को उपदफा (२) बमोजिम नेपाल सरकारबाट स्वीकृत राष्ट्रीय भवन संहिता सम्झनु पर्छ ।

(प) “ भवन निर्माण मापदण्ड” भन्नाले भवन निर्माण सम्बन्धि मापदण्ड २०६४ मा उल्लेखित मापदण्ड सम्झनु पर्छ र सो शब्दले स्वास्थ्य सम्बन्धि भवनको लागि छुट्टै मापदण्ड नभएको स्थानको हकमा अनुसूची-२ उल्लेखित भवन निर्माण मापदण्ड समेतलाई जनाउँछ ।

परिच्छेद २

स्वास्थ्य सेवा संचालन अनुमति प्रक्रिया

३) स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्न अनुमति प्रदान गर्ने निकायहरु :

(१) देहाय बमोजिमका स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना,सेवा विस्तार वा स्तरोन्नति गर्न देहायका निकायले अनुमति दिन सक्ने छ ।

(क) स्वास्थ्य क्लिनिक, डाईग्नोष्टिक सेन्टर,पोली क्लिनिक तथा पच्चीस शैया सम्मका जनरल अस्पतालका लागि सम्बन्धित नगर पालिकाको स्वास्थ्य शाखाको सिफारिसमा कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार ।

(ख) आयुर्वेद तथा अन्य वैकल्पिक चिकित्सासंग सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाहरुका हकमा दश शैया सम्मका अस्पतालका लागि सम्बन्धित नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखाको सिफारिसमा कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार ।

(ग) पच्चीस शैया देखि माथिका अस्पतालहरु र विशेषज्ञ अस्पताल दर्ता गर्नको लागि सम्बन्धित नगर पालिकाको स्वास्थ्य शाखाको सिफारिस र कार्यपालिकाको निर्णय अनुसार प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना वा मन्त्रालयबाट ।

(घ) नगर पालिकाको कार्यपालिकामा स्वास्थ्य संस्था दर्ता वा स्तरोन्नति भए पछि सोको विवरण तोकिएको ढाँचामा प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनालाई दिनु पर्ने छ ।

४) पूर्वाधार निर्माण मनसाय पत्रका लागि निवेदन दिनु पर्ने :

- (१) यस निर्देशिका बमोजिम स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना, स्वास्थ्य सेवा विस्तार वा स्तरोन्नति गरि स्वास्थ्य सेवा सन्चालन गर्न इच्छुक स्वास्थ्य संस्थाले आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्ने प्रयोजनका लागि अनुसूची ३ बमोजिमका ढाँचामा मनसाय पत्रका लागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायले निवेदन प्राप्त भएको पन्ध्र कार्य दिन भित्र देहायका विवरणहरु परिक्षण गर्ने प्रयोजनका लागि अनुगमन समिति खटाउन सक्नेछ :-
- (क) प्रस्तावित स्वास्थ्य संस्थाको व्यावसायिक कार्य योजना ,
- (ख) प्रस्ताविक स्वास्थ्य संस्था रहने स्थानको उपयुक्ता र जग्गाको पर्याप्तता ,
- (ग) प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन प्रतिवेदन ,
- (घ) प्रस्ताविक स्वास्थ्य संस्थाले सेवा पुर्याउने क्षेत्र, सो क्षेत्रको जनसंख्या/ जनघनत्व ,
- (ङ) प्रस्ताविक स्वास्थ्य संस्थाले सेवा पुर्याउने क्षेत्रमा अन्य अस्पतालहरुको अवस्थिति र प्रस्ताविक अस्पतालले पुर्याउने थप योग्यदान

- (३) अनुगमन समितिले उपदफा (२) मा उल्लिखित विषयहरुको विश्लेषण गरि स्पष्ट राय सहितको प्रतिवेदन तिस कार्य दिनभित्र अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिमका प्रतिवेदन प्राप्त भएपछी सो प्रतिवेदनको आधारमा पूर्वाधार निर्माणका लागि अनुमति दिन उपयुक्त हुने देखिएमा प्रतिवेदन प्राप्त भएको मितिले पन्ध्र कार्य दिन भित्र अनुमति प्रदान गर्न निकायले बढीमा तिन बर्षसम्मको समयावधि दिई पूर्वाधार निर्माणका लागि निवेदकलाई मनसाय पत्र (Letter of Intent) प्रदान गर्न सक्नेछ ।
- (५) उपदफा (४) बमोजिमको अवधिभित्र मनासिव कारण परी पूर्वाधार निर्माण गर्न नसक्ने भन्नि समयावधि थपका लागि सम्बन्धित अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले अनुरोध गरेमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायले त्यस्ता अस्पताल बढीमा दुई बर्षमा नबढ्ने गरि पूर्वाधार निर्माणका लागि समयावधि थप गर्न सक्नेछ ।

५) सन्चालन अनुमति दिन सक्ने :

- (१) दफा ४ बमोजिम पूर्वाधार निर्माण कार्य सम्पन्न भए पछी सो पूर्वाधार तयार भएको व्यहोरा सहित सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले सेवा सन्चालन गर्ने आवश्यक कागजातहरु संलग्न गरि अनुसूची ४ बमोजिमको ढाँचामा अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ । तर स्वास्थ्य क्लिनिक, पोली क्लिनिक रेडियो ईमेजिंग सेवा स्थापना

तथा सन्चालन अनुमतिका लागि अनुसूची ५ बमोजिमका ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

- (२) उपदफा (२) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायले निवेदन प्राप्त गरेको मितिले सात दिन भित्र अनुगमन समिति खटाउनु पर्ने छ ।
- (३) उपदफा (३) बमोजिम खटिएका अनुगमन समितिले पन्ध्र कार्य दिन भित्र स्थलगत निरीक्षण गरि स्वास्थ्य सेवा सन्चालन गर्न अनुमति प्रदान गर्न उपयुक्त भए नभएको राय सहित प्रतिवेदन अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष पेश गर्नु पर्ने छ ।
- (४) उपदफा (३) बमोजिम अनुगमन समितिको प्रतिवेदन आधारमा यस निर्देशिकामा उल्लिखित अन्य मापदण्ड पुरा गरेका स्वास्थ्य संस्थालाई अनुमति प्रदान गर्ने निकायले पाँच वर्षका लागि स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्न अनुमति दिन सक्नेछ ।
- (५) यस दफा बमोजिम स्वास्थ्य संस्थालाई स्वास्थ्य सेवा सन्चालन गर्न अनुमति दिने नदिने सम्बन्धमा उपदफा (३) बमोजिम अनुगमन समितिको प्रतिवेदन प्राप्त भएको मितिले सात कार्य दिन भित्र निर्णय गरि सक्नु पर्नेछ र सोको जानकारी सम्बन्धित संस्थालाई दिनु पर्नेछ ।
- (६) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुँदा बखत संस्था दर्ता गर्ने निकायमा दर्ता भएको तर दफा (५) बमोजिम अनुमतिका लागि निवेदन नदिई सन्चालन गरि रहेका स्वास्थ्य संस्थाले अनुसूची -७

मा उल्लेख भए बमोजिमको दस्तुरको अतिरिक्त पाँच गुणा बढी दस्तुर लिई एक पटकको लागि निर्देशिका बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गरी सन्चालन अनुमति दिन सकिने छ ।

- (७) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुँदाका बखत संस्था दर्ता गर्ने निकायमा दर्ता भई अनुमतिको लागि निवेदन दिएका स्वास्थ्य संस्थाले अनुसूची-७ मा उल्लेख भए बमोजिमको दस्तुरको अतिरिक्त तीन गुणा बढी दस्तुर बुझाएमा एक पटकको लागि निर्देशिका बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गरि सन्चालन अनुमति दिन सकिनेछ ।
- (८) उपदफा (२) (३) र (५) बमोजिम तोकिएको म्याद भित्र अनुमति प्रदान गर्ने निकाय वा अनुगमन समितिले कार्य सम्पन्न नगरेमा अनुमतिका लागि निवेदन दिने स्वास्थ्य संस्थाले एक तह माथिल्लो निकायमा उजुर गर्न सक्ने छ । यसरी प्राप्त भएको उजुरी सम्बन्धमा सम्बन्धित माथिल्लो निकायले उपदफा (२),(३), र (५) मा तोकिएको म्यादमा नबढ्ने गरि शिघ्र अनुगमनको व्यवस्था मिलाई सन्चालन अनुमतिको व्यवस्था गरि दिनुपर्ने छ ।

- ६) **थप सेवा विस्तार गर्न वा शाखा स्थापना गर्न अनुमति लिनु पर्ने :** स्वास्थ्य संस्थाले आफुले सेवा सन्चालन गर्न अनुमति पाएका सेवाका अतिरिक्त थप सेवा विस्तार गर्न वा शाखा स्थापना गरि सेवा सन्चालन गर्न चाहेमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट यस निर्देशिका बमोजिमका प्रक्रिया पुरा गरि अनुमति प्राप्त गर्नु पर्नेछ ।

७) पुनः अनुमति प्राप्त गर्न निवेदन दिनु पर्ने :

- (१) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुँदा बखत सन्चालन स्वीकृत लिएका स्वास्थ्य संस्थाले यस निर्देशिका बमोजिम तोकिएको पूर्वाधार तथा मापदण्ड कार्यान्वयन प्रयोजनका लागि यो निर्देशिका प्रारम्भ भए पछि तोकिएको अबधि भित्र पूर्वाधार तयारि योजना (भवन प्रबलीकरण वा नया निर्माण योजना) सहित सम्बन्धित अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा एक बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायले त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थालाई यस निर्देशिका बमोजिम तोकिएको पूर्वाधार पुरा गर्नका लागि तीन वर्ष र मापदण्ड कायम गर्नका लागि एक वर्षको समयावधि दिन सक्नेछ ।
- (३) उपदफा (२० बमोजिम समयावधि थप भएका स्वास्थ्य संस्थाले प्रत्येक छ/छ महिनामा प्रगति प्रतिवेदन सम्बन्धित अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष पेश गर्नु पर्ने छ ।
- (४) प्रवालिकरण हुने अस्पताल वा नया निर्माण गर्न अनुमति लिई साविकको भवनबाट सेवा दिई रहेका स्वास्थ्य संस्थाले निर्माण अबधि भरका लागि भवनको कारण वा अस्पतालको औजार उपकरणले हुन सक्ने दुर्घटनाको लागि शैया क्षमता बराबरका संख्यामा प्रति व्यक्ति पचास हजार रुपैया बराबरका सामुहिक दुर्घटना बिमाको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

- (५) यस दफा बमोजिमका प्रक्रिया पुरा गरेका स्वास्थ्य संस्थालाई दफा ५ बमोजिम स्वास्थ्य संस्था सन्चालन गर्न अनुमति प्रदान गरिनेछ ।
- (६) यस दफा बमोजिम अनुमति लागि निवेदन नदिने, निवेदन दिए पनि अनुमति नपाउने वा निर्धारित अबधि भित्र पूर्वाधार वा मापदण्ड कायम नगर्ने स्वास्थ्य संस्थाको अनुमति त्यस्तो अनुमति दिने निकायले रद्द गर्नेछ ।

८) अनुमति दस्तुर बुझाउनु पर्ने :

स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना सेवा विस्तार वा स्तरोन्नति गर्न अनुमति प्राप्त भएमा सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले अनुसूची -७ मा उल्लेख भए बमोजिमको अनुमति दस्तुर अनुमति प्रदान गर्ने निकायलाई बुझाउनु पर्नेछ ।

९) नवीकरण गराउनु पर्ने :

- (१) यस निर्देशिका बमोजिम स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्न अनुमति प्राप्त स्वास्थ्य संस्थाले सेवा संचालन अनुमतिको अबधि समाप्त हुने मिति भित्र अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष नवीकरणका लागि निवेदन दिनु पर्नेछ । अनुमति प्रदान गर्ने निकायले अनुमतिको अबधि समाप्त भएको मितिले तीन महिना भित्र आवश्यक जाँचबुझ गरि नवीकरण गर्नु पर्ने छ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा अनुमति प्रदान गर्ने निकायले अनुसूची -७ मा उल्लेख भए बमोजिमको दस्तुर लिई तीन वर्षका लागि स्वास्थ्य संस्थालाई सेवा सन्चालन अनुमतिको नवीकरण गरि दिन सक्नेछ । तर यो निर्देशिका

प्रारम्भ हुन अघि स्वास्थ्य संस्था सन्चालन गर्ने अनुमति पाएका स्वास्थ्य संस्थाको हकमा त्यस्तो स्वास्थ्य संस्थाले यस निर्देशिका बमोजिम तोकिएको मापदण्ड तथा पूर्वाधार कायम नगरे सम्म तीन बर्षमा नढाई प्रत्येक एक बर्षका लागि अनुमति नवीकरण गरि दिनु सक्नेछ ।

- (३) फार्मसी/औषधि पसल/मेडिकलको हकमा बार्षिक रुपमा नवीकरण गरिनु पर्नेछ ।
- (४) उपदफा (१) बमोजिमका अबधि भित्र मनासिब कारण परी निबेदन पेश गर्न नसकेको भनि कारण खुलाई थप तीन महिना भित्र निबेदन पेश गरेमा दोब्बर नवीकरण दस्तुर लिई सम्बन्धित निकायले सेवा सन्चालन अनुमति नवीकरण गरि दिन सक्नेछ ।
- (५) उपदफा (२) वा (३) बमोजिमको अवधि भित्र नवीकरणका लागि निबेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थाको सेवा सन्चालन अनुमति पत्र स्वतः खारेज हुनेछ र सो को जानकारी प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनामा समेत दिनु पर्नेछ ।
- (६) उपदफा (४) मा जुनसुकै कुरा उल्लेख गरिएको भएतापनि यो उपदफा प्रारम्भ हुँदाका बखत सम्म अनुमति नवीकरण नगरेमा स्वास्थ्य संस्थाले तोकिएको समयभित्र अनुमतिका लागि निबेदन दिएमा अनुसूची-७ मा उल्लेख भए बमोजिमको दस्तुरको अतिरिक्त पाँच गुणा बढी नवीकरण दस्तुर लिई एक पटकको लागि निर्देशिका बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गरि त्यस्तो अनुमति नवीकरण गरि दिन सक्नेछ ।

१०) गुणस्तर तथा मापदण्ड अनुगमन सम्बन्धि व्यवस्था :

- (१) स्वास्थ्य संस्थाले आफुले प्रदान गरेको सेवाहरुको यस निर्देशिकामा उल्लिखित मापदण्ड बमोजिमको गुणस्तर भए नभएको सम्बन्धमा प्रत्येक बर्ष परिक्षण (स्व:मुल्यांकन) गराई सोको प्रतिबेदन आर्थिक बर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिना भित्र अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष अनिवार्य रुपमा पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको अवधि भित्र प्रतिबेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई सो प्रतिबेदन पेश गर्न अनुमति प्रदान गर्ने निकाले निर्देशन दिन सक्ने छ ।
- (३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अनुमति प्रदान गर्ने निकाय, प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना र मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार जोखिम . भागौलिक अवस्था, बिरामीको छाप , शल्यक्रियाको संख्या, वित्तिय लगानीका आधारमा नमुना छनौट गरि स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गरेको सेवाको गुणस्तर तथा यस निर्देशिकाको मापदण्ड पुरा गरे नगरेको सम्बन्धमा निरीक्षण तथा अनुगमन गर्न वा गराउन सक्नेछ ।
- (४) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएका भए तापनि प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना तथा मन्त्रालयले जुनसुकै निकायबाट सेवा सन्चालन अनुमति प्राप्त गरेका अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्था र अनुमति प्रदान गर्ने निकायको समेत अनुगमन गर्न सक्नेछ ।

- (५) उपदफा (३) वा (४) बमोजिम नियमित वा आकस्मिक अनुगमन गर्दा तोकिएका गुणस्तर वा पूर्वाधार पुरा नगरी सेवा सन्चालन गरेको पाईएमा त्यस्ता संस्थालाई तत्काल सुधारका लागि बढीमा तीन महिनाको म्याद दिई सुधारको मौका दिन सक्ने छ ।
- (६) यस दफा बमोजिम निरीक्षण तथा अनुगमनका क्रममा दिएको निर्देशन पालना नगर्ने, यस निर्देशिका बमोजिमका गुणस्तर तथा पूर्वाधार मापदण्ड पुरा नगर्ने वा गुणस्तर परिक्षणको बार्षिक प्रतिवेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई सम्बन्धित अनुमति प्रदान गर्ने निकायले त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाको प्रदान गरि आएका सेवा पूर्ण वा आंशिकरूपमा तत्काल बन्द गर्न आदेश दिन सक्नेछ ।
- (७) उपदफा (६) बमोजिमा स्वास्थ्य संस्थालाई कारवाही गर्नु पूर्व सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थालाई मनासिब माफिकको सफाई पेश गर्न मौका दिनु पर्नेछ ।
- (८) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुबसुकै कुरा लेखिएका भए तापनि अन्य प्रचलित कानून बमोजिम गरिने अनुगमनलाई यो व्यवस्थाले सिमित गर्ने छैन ।
- (९) स्वास्थ्य सेवा सन्चालन अनुमति लिने प्रक्रिया प्रारम्भ नगरेमा स्वास्थ्य संस्थामा कुनै पनि चिकित्सक,नर्स वा स्वास्थ्यकर्मीले क्लिनिकल प्राक्टिस गर्न पाउने छैन । कुनै चिकित्सक,नर्स वा स्वास्थ्यकर्मीले त्यस्तो संस्थामा क्लिनिकल प्राक्टिस गरेमा निजलाई कारवाहीको लागि सम्बन्धित परिषदमा लेखि पठाइने छ ।

११) निवेदन दिन सक्ने :

- (१) दफा १० को उपदफा (७) बमोजिम दिएका आदेश वा अनुगमन समितिले यस निर्देशिका बमोजिम पेश गरेको अनुगमन प्रतिवेदन उपर चित नबुझे स्वास्थ्य संस्थाले त्यस्तो प्रतिवेदन पेश भएको मितिले १५ दिन भित्र चित नबुझेको स्पष्ट आधार र कारण सहित पुनरावलोकनको लागि प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचना समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त भएको निवेदन उपर अनुमति प्रदान गर्ने निकायको प्रतिक्रिया समेत लिई प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनाले छानविन गरि यथाशिघ्र निर्णय गर्नेछ र सो सम्बन्धमा प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनाले गरेको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

१२) स्वास्थ्य संस्था गाभिई सेवा सन्चालन गर्न सक्ने :

स्वास्थ्यसंस्थालाई गुणस्तरीय,प्रभावकारी तथा सुविधायुक्त बनाउन सन्चालनमा रहेका एक भन्दा बढी स्वास्थ्य संस्थाहरु एक आपसमा गाभिई सेवा संचालन गर्न चाहेमा सेवा सन्चालन गर्न अनुमति प्रदान गर्ने निकाय समक्ष त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाहरुले संयुक्तरूपमा निवेदन दिन सक्नेछ ।

१३) अनुमति खारेजी तथा कारवाही सम्बन्धि व्यवस्था :

- (१) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अनुमति प्रदान गर्ने निकायले स्वास्थ्य सेवा सन्चालन सम्बन्धि अनुमति लिन वा अनुमति नवीकरण गर्नको लागि एक पटकको लागि निश्चित समय अवधि दिई सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरन सक्नेछ ।

- (२) उपदफा (१) बमोजिमको अवधिभित्र स्वास्थ्य संस्था सन्चालन सम्बन्धि अनुमति नलिने स्वास्थ्य संस्थाको र दफा ९ को उपदफा (५) बमोजिमको अवधिभित्र अनुमति नवीकरण नगर्ने स्वास्थ्य संस्थाको अनुमति स्वतः खारेज हुनेछ ।

परिच्छेद ३

स्वास्थ्य सेवा संचालन तथा गुणस्तर सम्बन्धि व्यवस्था

१४) स्वास्थ्य सेवा सन्चालन :

- (१) यस निर्देशिका बमोजिम अनुमति नलिई कसैले पनि स्वास्थ्य सेवा सन्चालन गर्नु हुदैन ।
- (२) कसैले यस निर्देशिका बमोजिम अनुमति नलिई स्वास्थ्य सेवा सन्चालन गरेको पाइएमा सो कार्य रोक्न तथा त्यस्ता स्वास्थ्य संस्था आवश्यक कानुनि कार्यवाहीको लागि गृह मन्त्रालय मार्फत वा सोझै सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा लेखि पठाइनेछ र त्यस्ता संस्थाका सन्चालक भविष्यमा स्वास्थ्य संस्था सन्चालन अनुमति प्रदान नगर्ने गरि अभिलेख समेत राख्नेछ ।
- (३) स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो उद्देश्य र क्षमता अनुसार अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट अनुमति लिई देहायका सेवाको समुचित व्यवस्था गरि स्वास्थ्य सेवा सन्चालन गर्न सक्नेछ :-
- क) आकस्मिक सेवा

- ख) बहिरंग सेवा
- ग) अन्तरंग सेवा
- घ) निदानात्मक सेवा (प्रयोगशाला, रेडियो ईमेजिंग आदि)
- ङ) शल्यक्रिया सेवा
- च) सघन उपचार सेवा
- छ) प्रबर्द्धनात्मक तथा प्रतिरोधात्मक सेवा
- ज) विशेषज्ञ सेवा
- झ) फार्मसी सेवा
- ञ) रक्त सञ्चार सेवा
- ट) फिजियोथेरापी सेवा
- ठ) शवगृह व्यवस्था
- ड) अस्पताल व्यवस्थापन
- ढ) वातावरण व्यवस्थापन
- ण) स्वास्थ्य संस्थाबाट निष्काशित फोहरमैला व्यवस्थापन ।

१५) गुणस्तर सुनिश्चिता सम्बन्धि मापदण्ड :

- (१) स्वास्थ्य संस्थाले दफा ३ बमोजिमका स्वास्थ्य सेवा सन्चालन गर्दा देहायको गुणस्तरको सुनिश्चितता गर्नुका साथै देहायका उल्लेखित मापदण्डहरूको समेत पालना गरेको हुनु पर्ने छ :-
- (क) बहिरंग विभागमा आउने बिरामको चापका आधारमा बिरामी दर्ता, विशेषज्ञ परामर्श, निदानात्मक सेवाहरू र औषधि कक्षमा छिटो छरितो सेवा दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने छ ।

- (ख) स्वास्थ्य संस्थामा नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिम संक्रमण नियन्त्रण (Infection Prevention) को व्यवस्था हुनु पर्नेछ र सोको नियमित र प्रभावकारी अनुगमन गर्नु पर्नेछ ।
- (ग) स्वास्थ्य संस्थाले विभिन्न इकाईबाट प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाहरु स्तरीय रुपमा सन्चालन गर्न कार्य संचालन निर्देशिका (Standard Operating Manual) तयार गरि लागु गर्नु पर्नेछ ।
- (घ) स्वास्थ्य संस्थाले बहिरंग सेवा प्रदान गर्ने चिकित्सकहरु उपलब्ध हुने समय तालिका (दिन र बार खुल्ने गरि) सबैले देख्न ठाउँमा राखिएको हुनु पर्नेछ ।
- (ङ) स्वास्थ्य संस्थाले उपलब्ध गराउने भनिएको विशेषज्ञ सेवा सम्बन्धित विशेषज्ञ चिकित्सकबाट प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (च) बिरामीले आफ्नो सेवा लिन चाहेको चिकित्सकबाट सेवा लिन पाउने व्यवस्था सुनिश्चिता गर्नु पर्नेछ ।
- (छ) बिरामी वा बिरामीको रेखदेख गर्ने व्यक्तिलाई रोग र उपचार पद्धति बारे स्पष्ट जानकारी दिने व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।
- (ज) अस्पताल परिसर तथा सेवा दिने कक्षहरु नियमित रुपमा सफा सुग्ध राखिएको हुनु पर्नेछ ।
- (झ) सबैले देख्ने स्थानमा उजुरी पेटिका राखिएको हुनु पर्नेछ ।

- (ञ) जनगुनासो व्यवस्थापनका लागि गुनासो सुन्ने अधिकारी तोकी जनगुनासो तथा पर्न आएका उजुरी समाधान गर्ने व्यवस्था मिलाएको हुनु पर्नेछ । साथै समाधान हुन नसक्ने भएमा सोको कारण सम्बन्धित व्यक्तिलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
- (ट) बिरामीले संस्थाबाट सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने शुल्क, प्रक्रिया तथा अवधि समेत खुलाएको बिरामी बडापत्र (Patient Charter) अस्पतालमा नेपाल सरकारले अनुसूची-८ ढाँचामा तयार गरि सबैले देखिने गरि राख्नु पर्नेछ र सोहि अनुरूप सेवाको सुनिश्चितता गर्नु पर्नेछ ।
- (ठ) अस्पतालमा आउने बिरामीलाई आवश्यक पर्ने जानकारी गराउन सोधपुछ वा सहायता कक्षको व्यवस्था गरि सेवाग्राहीलाई आवश्यक जानकारी दिन व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (ड) सेवा प्रदायक चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीहरुको सुरक्षाका लागि विभिन्न सरुवा रोग विरुद्धका खोप तथा व्यक्तिगत सुरक्षा व्यवस्था गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (ढ) हरेक स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत कर्मचारीहरुको सेवा शर्त सम्बन्धि विनियम भएको हुनु पर्नेछ ।
- (ण) स्वास्थ्य संस्थाले नेपाल सरकारबाट संचालित सेवा वा कार्यक्रम संचालन गर्दा नेपाल सरकारले तोकेका प्रोटोकल/मापदण्ड/ निर्देशिका अनिवार्य रुपमा पालना गरेका हुनु पर्नेछ ।

- (त) अस्पतालले चौबिसै घण्टा चिकित्सक तथा दक्ष स्वास्थ्यकर्मी बाट आकस्मिक सेवा दिएको हुनु पर्नेछ ।
- (थ) अस्पतालमा रहेको आकस्मिक शैया क्षमताको आधारमा चिकित्सक तथा अन्य स्वास्थ्यकर्मीको व्यवस्था गरेको हुनुपर्ने छ र सोको विवरण अनुसूची ८ बमोजिमको ढाँचामा सबैले देख्ने ठाउँमा राख्नु पर्नेछ ।
- (द) आकस्मिक विभागबाट बिरामी भर्ना गर्ने,रिफर गर्ने, बिरामीको रिफरल प्रक्रिया र बिरामी सार्ने पद्धति स्पष्ट परिभाषित भएको हुनु पर्नेछ र सोको व्यहोरा बमोजिमको ढाँचामा सबैले देख्ने स्थानमा राख्नु पर्ने छ ।
- (ध) अस्पतालमा उपचारका लागि आउने विपन्न, असहाय,वेवारिसे बिरामीका लागि कुल शैयाको दश प्रतिशत शैया छुट्याई निःशुल्क उपचार अनिवार्य रुपमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (न) खण्ड (घ) बमोजिम उपलब्ध गराएका उपचार सेवाको अभिलेख राखी सोको प्रतिबेदन सम्बन्धित पालिकाको कार्यालयमा नियमित रुपमा पठाउनु पर्नेछ ।
- (प) अस्पतालहरूमा ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई विशेष किसिमका सुविधाका व्यवस्था हुनु पर्नेछ र आवश्यक मात्रामा शैया छुट्याउनु पर्नेछ ।
- (फ) स्वास्थ्य संस्था सन्चालन गरिने भवन र अन्य पूर्वाधार भवन संहिता र सम्बन्धित क्षेत्र भवन निर्माण सम्बन्धि मापदण्ड अनुरूप हुनु पर्नेछ ।

- (ब) अस्पतालले विपद व्यवस्थापनको कार्ययोजना बनाएको हुनु पर्नेछ । सो कार्यका लागि सम्पर्क व्यक्ति तोकी सोको जानकारी सम्बन्धित पालिकाको कार्यालय र जिल्ला समन्वय समितिमा दिनु पर्ने छ ।
- (भ) अस्पतालले सुचना अधिकारी तोक्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद ४

अस्पताल सम्बन्धि मापदण्डहरू

- १६.) अस्पतालसम्बन्धिमापदण्डहरूकोविस्तृतविवरणस्वास्थ्यसंस्था स्थापना, संचालनतथास्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका , २०७० बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद ५

मानव संसाधन व्यवस्थापन

१७.) जनशक्तिविकासयोजना :

- (१) अस्पतालको शैया क्षमताका आधारमा देहाय बमोजिमका न्युनतम जनशक्तिको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।
- (क)प्रति पच्चीस शैयाका लागि एक जना एम.डी.जी.पी. चिकित्सक हुनु पर्नेछ । तर एम.डी.जी.पी. चिकित्सक नपाईने अवस्थामा पच्चीस शैयाका अस्पतालमा प्रसुती तथा स्त्री रोग विशेषज्ञ र बाल रोग विशेषज्ञ ।

- (ख) शल्य क्रिया प्रदान गर्ने कक्षमा प्रति शैया कम्तिमा एक जना शल्यचिकित्सक, एक जना एनेस्थेटिक्स, एक जना इन्चार्ज, एक जना शल्यक्रिया सहायता र एक जना नर्स ।
- (ग) जनरल कक्ष (General Ward) मा प्रति चार देखि छ शैयामा एक जना स्टाफ नर्सको व्यवस्था भएको ।
- (घ) ईमजेन्सी तथा पोष्ट अपरेटिभ कक्ष (Post Operative Ward) मा प्रति दुई शैयामा एक जना नर्स ।
- (ङ) सघन उपचार कक्ष (आई.सी.यु., एन.सी.सी.यु. आदि) मा प्रति शैयामा एक जना स्टाफ नर्सका व्यवस्था ।
- (च) प्रसूती कक्षाका लेवर वेडमा प्रति वेड दुई एस.बि.ए. (Skill Birth Attendants) तालिम प्राप्त नर्स वा मिड वाईफ्रीको व्यवस्था ।
- (छ) अस्पतालमा कम्तिमा एक जना मेडिकल रेकर्डर ।
- (ज) अस्पतालमा चौबिसै घण्टा सेवा उपलब्ध गराउने गरी फर्मासिट लगायत आवश्यक संख्यामा जनशक्तिका व्यवस्था ।
- (झ) अस्पतालमा कम्तिमा दुई तिहाइ पूर्णकालीन स्वास्थ्यकर्मी ।
- (ञ) सरकारी स्वास्थ्यकर्मीहरुबाट सेवा लिनु पर्ने अवस्थामा सम्बन्धित निकायको स्वीकृत पत्र ।
- (ट) हरेक स्वास्थ्यकर्मीले सम्बन्धित व्यावसायिक काउन्सिलबाट दर्ता नम्बर लिएको ।
- (ठ) विदेशी स्वास्थ्यकर्मी वा स्वयम् सेवकले मन्त्रालयको सिफारिसमा सम्बन्धित काउन्सिलबाट स्वीकृत लिएको ।

१८.) जनशक्तिसम्बन्धिविस्तृतविवरण :

जनशक्ति सम्बन्धि विस्तृत विवरण स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सन्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका, २०७० अनुसार हुनेछ ।

परिच्छेद ६

औजार तथा उपकरण

- १९.) औजार तथा उपकरण सम्बन्धि विस्तृत विवरण स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सन्चालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका, २०७० बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद ७

सेवा सम्बन्धि व्यवस्था

- २०.) विशेषज्ञसेवाप्रदान गर्ने अस्पतालका पूर्वाधार तथा मापदण्ड : विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने अस्पतालको पूर्वाधार तथा मापदण्डहरु सम्बन्धि विस्तृत विवरण स्वास्थ्य संस्था स्थापना, संचालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमोजिम हुनेछ ।
- २१.) स्वास्थ्य क्लिनिक/पोली क्लिनिक सम्बन्धि मापदण्ड तथा पूर्वाधार :
(१) स्वास्थ्य क्लिनिक /पोली क्लिनिकमा स्वास्थ्य जाँच गर्न चिकित्सक कुनै पनि मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट कम्तिमा पनि एम.बि.बि.एस. वा सो सरहको चिकित्सा सम्बन्धि उपाधि प्राप्त गरि सम्बन्धित काउन्सिलमा दर्ता भएको हुनु पर्नेछ ।

- (२) परामर्श सेवा दिने व्यक्ति स्वास्थ्य विज्ञानमा प्रमाणपत्र तह उत्तिर्ण गरि परामर्श सेवा तालिम प्राप्त हुनु पर्नेछ ।
- (३) पोली क्लिनिकमा रेडियोलोजी ईमेज सेवा, प्रयोगशाला तथा औषधि उपचार सेवा सन्चालन गर्नु परेमा छुट्टाछुट्टै सेवा सम्बन्धि निर्धारित पूर्वाधार पुरा गर्नु पर्ने छ ।
- (४) स्वास्थ्य क्लिनिक/पोली क्लिनिकमा स्वास्थ्य सेवा सन्चालनका लागि देहाय बमोजिमका आवश्यक न्युतम भौतिक सुविधाहरू हुनु पर्नेछ ।
 - (क) बिरामीको जाँच गर्न Ventilated वा AC कोठा सेवा अनुसारको छुट्टाछुट्टै (कम्तिमा १४ वर्ग मिटरका) -१
 - (ख) बिरामी बस्ने ठाँउ (कुर्ने ठाउँ) -१
 - (ग) बिरामी जाँच्ने टेबुल-१
 - (घ) चिकित्सकका लागि कुर्सि -१
 - (ङ) चिकित्सकका लागि टेबुल -१
 - (च) बिरामी बस्ने टुल -१
 - (छ) शौचालयको व्यवस्था (अपाङ्ग मैत्री सहित) – २
 - (ज) टेलिफोन, इन्टरनेट र web page
 - (झ) स्वास्थ्य शिक्षा सम्बन्धि सुचनामुलक पोष्टर तथा अन्य सामग्री
 - (ञ) स्वच्छ पानीको आपूर्ति
 - (ट) निरन्तर विधुत आपूर्ति

- (५) सेवा र बिषय अनुसारका आवश्यक औजार तथा उपकरणहरूको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (६) बिरामीको सम्पूर्ण विवरण राख्नको लागि कम्प्युटर वा रजिष्टर गर्नु पर्नेछ ।
- (७) क्लिनिकमा प्रयोग हुने सम्पूर्ण औजारहरूको अनिवार्य निर्मलीकरणको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
- (८) क्लिनिकमा काम गर्ने सम्पूर्ण कर्मचारीको योग्यताको प्रमाण पत्रको प्रमाणित प्रतिलिपि साथै प्राविधिक कर्मचारीहरूको सम्बन्धित परिषदमा दर्ता भएको प्रमाणपत्रको प्रमाणित प्रतिलिपि राख्नु पर्नेछ ।
- (९) सेवा शुल्क र आयकर प्रमाण पत्र सबैले देख्ने ठाउँ मा राख्नु पर्नेछ ।
- (१०) पालिकाबाट तोकिएको एकीकृत स्वास्थ्य सुचना व्यवस्थापन प्रणालीको ढाँचा अनुसार नियमित रुपमा मासिक प्रतिवेदन पालिकाको कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

२२.) “डेन्टल क्लिनि” सम्बन्धि मापदण्ड तथा पूर्वाधार

- (१) डेन्टल क्लिनिक संचालनका लागि दाँतको बिषयमा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट स्नातक तह उत्तिर्ण गरि NMC ना दर्ता भएको वा सो सरहको चिकित्सा सम्बन्धि उपाधि प्राप्त गरि सम्बन्धित काउन्सिलमा दर्ता भएको हुनु पर्नेछ ।
- (२) परामर्श सेवा दिने व्यक्ति दाँत सेवा विज्ञानमा प्रमाण पत्र तह उत्तिर्ण गरि परामर्श सेवा तालिम प्राप्त हुनु पर्नेछ ।

(३) “ डेन्टल क्लिनिक” मा डेन्टल सेवा सन्चालनका लागि देहाय बमोजिमको आवश्यक न्युनतम भौतिक सुविधाहरु हुनु पर्नेछ ।

- (क) सोधपुछ कक्ष
- (ख) बिरामी बस्ने ठाउँ (कुर्ने ठाउँ)
- (ग) बिरामी जाँच्ने कोठा
- (घ) शौचालयको व्यवस्था (अपांगमैत्री)
- (ङ) सरसफाई तथा निर्मलीकरण
- (च) स्वच्छ पानीको आपूर्ति

औजार उपकरण हरु देहाय बमोजिम हुनुपर्ने छ :

- (क) इलेक्ट्रोनिक डेन्टल कुर्सि सहित होलोजन लाइट,स्पिटन र पानीको व्यवस्था
- (ख) हाई-भ्याकुम सक्सन
- (ग) माइक्रोमिटर अथवा एअर मोटर
- (घ) एरोतर हेन्डपिस
- (ङ) लाइट कुलर युनिट
- (च) अल्ट्रासोनिक स्केलर युनिट / पिसो स्केलर
- (छ) आ.ओ.पी.ए.(IOPA X-Ray) एक्सरे
- (ज) X-ray Viewer
- (झ) अटोक्लेभ /अट एअर ओभन

(ज) निडल Dishtroyar र कटर

(ट) जेनेरेटर

२३.) रेडियोलोजी वा डाईग्नोष्टिक एण्ड इमेजिंग सेवा संचालनका लागि आवश्यक पूर्वाधार तथा शर्तहरु :

(१) यस निर्देशिकाको प्रयोजनको लागि रेडियोलोजी वा डाईग्नोष्टिक सेवा अन्तरगत देहायका प्रविधिहरु समावेश गरिएको छ :

- ❖ X – ray (300mA सम्म)
- ❖ Ultrasonogram (USG)

(२) उपदफा (१) मा उल्लेख गरिएको बाहेक थप प्रविधिको लागि माग भएमा पालिकाको सिफारिसमा प्रादेशिक स्वास्थ्य संरचनाले स्वीकृत दिनेछ ।

(३) रेडियोलोजी डाईग्नोष्टिक तथा इमेजिंग सेवाबाट पर्ने विकिरणका दुष्प्रभावलाई कम गर्नका लागि उक्त सेवा सन्चालन गर्न अनुमति दिदा वा सिफारिस गर्दा निम्न मापदण्ड लाई आधार मानिनेछ :-

(क) एक्सरेका लागि

(१) रुता एक्सरे मेसिनका लागि कम्तिमा २२५ स्क्वायर फिटका कोठा हुनु पर्ने ।

(२) एक्सरे गर्ने कोठाको Wall Thickness (क) ९ इन्च With Plaster of Paris वा (ख) ६ इन्च With २० एमएम Lead Barrier वा (ग) २.० एमएम lead

thickness हुनु पर्ने । साथै झ्याल,ढोका तथा भिताबाट हुने विकिरणका चुहावट हुन नसक्ने गरि आवश्यक व्यवस्था भएको हुनुपर्ने ।

(३) X –ray सेवा प्रदान गर्ने व्यक्तिका लागि एक्सरे कोठा भित्र ०.५ एमएम को एप्रोन तथा radiation protective measures को व्यवस्था हुनु पर्ने ।

(४) Radiology मा कार्यरत कर्मचारीहरूका लागि Radiation dose monitor उपलब्ध हुनु पर्दछ र समय समयमा Radiation Survey Monitoring गर्नु पर्ने ।

(५) Eye, Gonadal,Thyroidआदिका Protecyionको लागि Lead Glass/gloves /lead apron को व्यवस्था हुनु पर्ने ।

(६) X – ray एक्सपोज गर्ने कोठा डार्करुम र प्रतीक्षा गर्ने कक्ष छुट्टाछुट्टै हुनुपर्ने ।

(७) Radiology विभागमा जनासाधारण ले देख्ने ठाउँमा X-ray विकिरण ले स्वास्थ्यमा खराब असर पर्न सक्छ भन्नेवारे सुचना गर्ने । साथै सुचनामा गर्भवती महिला तथा बालबालिकालाई अनावश्यक विकिरण बाट बच्न अनुरोध गर्ने ।

(ख) रेडीयोलोगी सेवाका लागि आवश्यक जनशक्ति तथा योग्यता :

रेडियोलोगी सेवाका लागि आवश्यक जनशक्ति तथा योग्यता देहाय बमोजिम हुनु पर्ने छ :-

(१) रेडियोलोजिष्ट :- मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट चिकित्सा शास्त्रमा स्नातक तह उत्तिर्ण गरि रेडियोलोजी बिषयमा एम.डी.,डी.एम.आर.डी. , एफ.आर.सि.आर. वा सो सरह कोर्ष उत्तिर्ण गरेको हुनु पर्ने छ ।

(२) रेडियोलोजी एण्ड इमेजिंग रिपोर्टिंग रेडियोलोजिष्टहरूले मात्र गर्न पाउनको साथै Rediological Interventional Procedure हरू पनि यथासम्भव रेडियोलोजिष्टले गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(३) रेडियोलोजी सेवाका लागि आवश्यक जनशक्ति वा योग्यता निम्न बमोजिम हुनु पर्नेछ :-

(क) Medical Physicist :- Medical Physics बिषयमा Bsc वा Msc उत्तिर्ण गरेको ।

(ख) वायोमेडिकल इन्जिनियर :- वायोमिडिकल इन्जिनियरिंग बिशयामा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट स्नातक तह उत्तिर्ण गरेको हुनु पर्नेछ ।

(ग) सिनियर रेडियोग्राफर टेक्नोलोजिष्ट :- सम्बन्धित बिषयमा Msc Radiography गरि कम्तिमा स्नातक तहमा ३ बर्ष काम गरेको हुनु पर्नेछ ।

(घ) रेडियोग्राफिक अधिकृत (रेडियोग्राफिक टेक्नोलोजिष्ट) :- चिकित्सा शास्त्र अध्ययन संस्थान वा नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त अन्य संस्थान बाट यस

रेडियोग्राफिक बिषयमा (Bsc. MIT, Bsc.RT) स्नातक तह उत्तिर्ण गरेका हुनु पर्ने । साथै NHPC (Nepal health Professional Council) मा दर्ता हुनु पर्ने ।

(ड) रेडियोग्राफर :- चिकित्साशास्त्र अध्ययन संस्थाबाट वा नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त अन्य संस्थाबाट रेडियोग्राफी बिषयमा प्रमाण पत्र तह उत्तिर्ण गरेका हुनु पर्ने ।

(ग) Radiation Measurement and protection सम्बन्धि व्यवस्था :

Radiation Protection व्यवस्थित गर्न र X-ray Unit हरुको गुणस्तर नाप गर्नलाई चाहिने आवश्यक उपकरण खरिद गरि स्वास्थ्य मन्त्रालयले तोके का निकायमा राख्ने र अनुगमन तथा निरीक्षणमा प्रयोग गर्ने र गुणस्तर ,Dose Monitor गर्ने \ विश्व स्वास्थ्य संगठनका मापदण्ड अनुसार कुनै काम गर्ने व्यक्तिमा radiation का dose 20 Milisievertper year (WHO) को सन् २००२ को मापदण्ड अनुसार देखिएमा उपयुक्त क्षतिपूर्तिका व्यवस्था सम्बन्धि संस्थाले मिलाउनु पर्नेछ ।

(घ) Ultrasonogram (USG : Ultrasonogram (USG) को प्रयोग सम्बन्धमा : रेडियोलोजिष्टहरु बाहेक आफ्नो क्षेत्रमा मात्र प्रयोगमा ल्याउने गरि मान्यता प्राप्त संस्थाबाट कम्तिमा ३ महिनाको USG तालिम

प्राप्त गरेको स्त्री तथा प्रसुतीरोग सम्बन्धि विशेषज्ञहरुले गर्न पाउनेछ । सेवा सन्चालन गर्न आवश्यक पर्ने निम्न बमोजिमका उपकरणहरुका व्यवस्था हुनु पर्नेछ :-

- (१) इमर्जेन्सी सेवामा चाहिने औषधि लागायत औजार उपकरण हरुको व्यवस्था हुनु पर्ने छ ।
- (२) स्ट्रेचर,ह्वील चियरको व्यवस्था हुनु पर्ने ।
- (३) शौचालयको राम्रो व्यवस्था हुनु पर्ने ।
- (४) रेकडिंग र रिपोर्टिंगको लागि छुट्टै कोठाको व्यवस्था हुनु पर्ने ।
- (५) वैकल्पिक बिधुतको लागि जेनेरेटरको व्यवस्था हुनु पर्ने ।
- (६) बिरामी तथा बिरामीको कुरुवा बस्नको लागि कोठा लगायत बेन्चको व्यवस्था हुनु पर्ने ।
- (७) स्टोर, रिपोर्ट वितरणका लागि छुट्टैछुट्टै कोठाको व्यवस्था हुनु पर्ने ।
- (८) Edical Equipment repair & maintenance गर्दा वायो मेडिकल इन्जिनियर वा रेडियोलोजिकल उपकरण सम्बन्धि विशेष तालिम प्राप्त व्यक्ति हुनु पर्ने ।
- (९) विकिरण क्षेत्रमा काम गर्नेलाई अनिवार्य रुपमा रेडिएसन भत्ताको व्यवस्था हुनुपर्ने

(ड) रेडियोलोजी सेवाको लागि न्युनतम उपकरण तथा जनशक्ति पुर्वाधारहरु :

सि.नं.	विवरण	क्लिनिक	२५ शैया
१	एक्सरे मसिना	१०० एम.ए.- १	३०० एम.ए. -१
२	एक्सरे मसिना पोर्टेबल	स्वेच्छिक	१०० एम.ए.-१
३	अल्ट्रासाउण्ड मेसिन	स्वेच्छिक	स्वेच्छिक
४	जनशक्ति रेडियोलोजिष्ट सिनियर रेडियोग्राफिक टेक्नोलोजिष्ट रेडियोग्राफिक अधिकृत रेडियोग्राफर रेडियोग्राफर अधिकृत	आंशिक समस्य १ २ १	आंशिक समय १ २ १

(च) स्वास्थ्य मन्त्रालयको स्वीकृत विना Rediology सम्बन्धि मशिन नेपालमा पैठारी गर्न पाइने छैन ।

प्रयोगशालासेवा :

(१) प्रयोगशाला सेवा सन्चालनका लागि प्रयोगशालाहरुको स्तर विभाजन र जनशक्ति देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ :-

(क) जनरल प्याथोलोजी : योग्यता : मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट एम.वि.वि.एस.वा सो सरह उत्तिर्ण गरि MD path. MRC path , DCP वा सो सरह उत्तिर्ण गरेको हुनु पर्ने ।

(ख) माइक्रोबायोलोजी : योग्यता : मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट MD Microbiology उपाधि प्राप्त ।

(ग) हेमाटोलोजी : योग्यता : मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट MD. Hameatology उपाधि प्राप्त ।

(घ) MD Biochemistry : योग्यता : मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट MD Biochemistry उपाधि प्राप्त ।

(ड) मेडिकल टेक्नोलोजिष्ट : मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजी बिषयमा स्नातक BMLT उपाधि प्राप्त ।

गर्न पाउने परिक्षणहरु : Histopathology ,Cytopathology & Bone Marrowstudy बाहेकका सबै परिक्षणहरु

(च) विशेषज्ञ मेडिकल टेक्नोलोजिष्ट : मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजी बिषयमा स्नातकोतर उपाधि MMLT प्राप्त । MMLT/M.mc.Microbiology MMLT/M.sc. Haematology ,MMLT/M.sc. Bio chemistry, MMLT/M.Sc. cytology गरेकाहरुले जुन बिषयमा आफुले उपाधि प्राप्त गरेका छ सोहि बिषयमा प्रयोगशाला सन्चालन गरि विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्न पाउने छन् ।

(छ) ल्याब टेक्निसियन : मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट सम्बन्धित बिषयमा प्रमाण पत्र तह वा सो सरह उत्तिर्ण । गर्न पाउने परिक्षण : २५ शैया सम्मका सरकारी अस्पताल स्तरमा प्रदान गरिने प्रयोगशाला सम्बन्धि परिक्षणहरु ।

(ज) ल्याब असिष्टेन्ट : मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट कम्तिमा एक बर्ष वा १५ महिनाको ल्या.अ. तालिम पुरा गरि प्रमाण पत्र प्राप्त गरेका ।

गर्न पाउने परिक्षणहरु : २५ शैया सम्मका सरकारी अस्पताल स्तरमा प्रदान गरिने प्रयोगशाला सम्बन्धि परिक्षणहरु ।

नोट : १) माथि उल्लेखित जनशक्तिहरुले योग्यता हासिल गरेको बिषयको पाठ्यक्रममा उल्लेखित सम्बन्धि परिक्षण गर्न पाउनेछन । २) उपदफा (१) मा उल्लेखित जनशक्तिले आफुले प्राप्त गरेको प्रमाण पत्रका आधारमा व्यवसाय गर्न नेपाल सरकारले तोकेका परिषदमा दर्ता हुनु पर्ने

२४.) प्रयोगशाला सन्चालन सम्बन्धि न्युनतम मापदण्ड :

देहायमा उल्लेख भए बमोजिम सरकारी स्तरमा संचालित प्रयोगशालाहरुको स्तर अनुसारको मापदण्ड निजि क्षेत्रमा संचालित प्रयोगशालाहरुको न्युनतम मापदण्ड हुनेछ ।

(क) प्रयोगशालामा कार्यरत जनशक्ति अनुसार देहायमा लेखी बमोजिमका परिक्षणहरु मात्र गर्न पाइनेछ ।

(ख) आकस्मिक सेवा प्रदान गर्ने गरेक अस्पतालमा शैया अनुसारका आवश्यक पर्ने आकस्मिक परिक्षणहरु गर्नु पर्नेछ । आइ.सी.यु.सेवा प्रदान गर्ने अस्पतालहरुमा Blood gas Analyzer हुनुपर्नेछ ।

(ग) राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला वा अन्य सम्बद्ध निकायबाट सन्चालन हुने गुणस्तर नियन्त्र सम्बन्धि कार्यक्रममा अनिवार्य रुपमा भाग लिनु पर्नेछ ।

(घ) राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशालाबाट पठाइने गुणस्तर सम्बन्धि परिक्षण निर्देशन बमोजिम अनिवार्य रुपमा गर्नु पर्नेछ ।

(ङ) प्रत्येक कोठामा प्रयाप्त प्रकाश र भेन्टिलेशनको व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

(च) बिजुली र पानीको राम्रो व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

(छ) प्रयोगशालाले फोहर व्यवस्थापन नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्ड अनुसार गरेको हुनु पर्नेछ ।

(ज) प्रयोगशालामा रगत ताने कोठा, सफा गर्ने कोठा, आकस्मिक कोठा, नमुना परिक्षण गर्ने कोठा र शौचालयको अनिवार्य व्यवस्था हुनु पर्नेछ ।

(झ) प्रयोगशालामा आवश्यक पर्ने टेबुल, कुर्सी लगायत आवश्यक फर्निचरहरु पर्याप्त मात्रामा हुनु पर्नेछ ।

(ञ) प्रयोगशालामा बिशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्दा आफिले जुन उपाधि प्राप्त गरेको छ सोहि अनुसार मात्र सेवा सन्चालन गर्न पाउनेछ ।

(ट) प्रयोगशालाको रिपोर्ट प्रमाणित गर्नेको नाम, शैक्षिक योग्यता एवं परिषदको दर्ता नम्बर उल्लेखित स्ट्याम्प वा प्रिन्टको प्रयोग उल्लेख गरेको हुनु पर्नेछ ।

परिच्छेद ८

आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा सम्बन्धि स्वास्थ्य संस्थाहरुको
मापदण्ड२५.) आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा सम्बन्धि स्वास्थ्य
संस्थाहरुका मापदण्ड :

(१) आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा प्रणाली अन्तरगत निजि स्तरमा स्वास्थ्य संस्थाका स्थापना, सन्चालन तथा स्तरोन्नति गर्दा देहायका मापदण्डहरुका पालना गर्नु पर्नेछ ।

(क) आयुर्वेद स्वास्थ्य सेवा :

(१) आयुर्वेद चिकित्सा प्रणाली अन्तरगत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्दा वा चिकित्सा व्यवसाय गर्दा सम्बन्धित बिषयमा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट स्नातक वा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरि नेपाल आयुर्वेद परिषदमा दर्ता भएका हुनु पर्ने छ । नेपाल सरकारका वहालवाला कर्मचारी भएमा नेपाल सरकारका पुर्व स्वीकृत लिनु पर्नेछ ।

(२) पञ्चकर्म सेवा केन्द्रमा सम्बन्धित बिषयमा कम्तिमा बि.ए.एम.एस. (BAMS) वा सो सरह उपाधि प्राप्त व्यक्तिबाट वमन, विरेचन, शिरोविरेचन, आस्थापन वस्ति र रक्तमोक्षण प्रयोग गर्नु पर्ने र उत्तरवास्तीका लागि सम्बन्धित विशेषज्ञबाट गर्नु पर्नेछ ।

(३) आयुर्वेद अस्पतालमा काम गर्ने कर्मचारीलाई संक्रमण सुरक्षा सम्बन्धि आवश्यक तालिम दिनु पर्नेछ ।

(४) आयुर्वेद अस्पतालले जनशक्ति , भौतिक पूर्वाधार, औजार-उपकरण र सेवाको गुणस्तरीयतामा मात्रा संस्था विस्तार गर्न स्वीकृतका लागि माग गर्न र उपयुक्त ठहर भएमा शाखा विस्तारका स्वीकृत दिन सकिनेछ ।

(५) बिरामीको उपचारको सिलसिलामा आवश्यकता अनुसार विशेषज्ञ चिकित्सक समक्ष वा उपयुक्त स्थानमा प्रेषण (रेफर) गर्नु पर्नेछ ।

(६) रोग निदानार्थ आवश्यक पर्ने ई.सि.जी..इ.इ.जी. रेडियोलोजी तथा अन्य आवश्यक सेवाहरु सन्चालन गर्नु परेमा सम्बन्धित विषयका जनशक्ति र सो सम्बन्धि भौतिक पूर्वाधार , औजार उपकरण नीति नियमको पालना गर्नु पर्नेछ ।

(७) इन्ट्रीग्रेटेड क्लिनिक, नर्सिंग होम वा अस्पताल भनि स्वीकृतका लागि माग भएमा कुन कुन बिषय र सेवा दिने उद्देश्य राखिएको हो ? सो प्रष्ट उल्लेख गरि सोहि बमोजिमका जनशक्ति, औजार उपकरण र भौतिक पूर्वाधार व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(८) आयुर्वेद चिकित्सा विधामा स्वास्थ्य रक्षा, रोग निवारण, औषधि द्रव्य काष्ठौषधि, रसौषधिका प्रयोग गरिने चिकित्सा सेवा , विणा औषधि दिईने सेवा र आयुर्वेद स्वास्थ्यस्वास्थ्य सेवामा उल्लेखित पुर्वकम अन्तरगतका निराग्नी स्वेद (जल, वायु, सूर्यकिरण, पार्थिक तत्वको

प्रयोग) अग्नि स्वेदन ,अभ्याङ्ग (Massage) सत्वावजय चिकित्सा (योगाभ्यास, ध्यान आदि) का माध्यमबाट रोगको रोकथाम वा दीर्घजीवनका लागि सन्चालन गरिने संस्थाहरुले आयुर्वेद स्वास्थ्यकर्मीहरु,भौतिक पूर्वाधार,आवश्यक औजार उपकरण र तोकिएका मापदण्ड पुरा गरि जुन सुकै नाममा संचालन भएतापनि आधार ग्रन्थ सहित अनुमति प्रदान गर्ने निकायबाट अनुमति लिएर मात्र सन्चालन गर्न पाइनेछ ।

(ख) आयुर्वेद चिकित्सा अन्तरगत रहने सेवाहरु :

चिकित्सा सेवा

(१) रोग उपचार (आतुर विकार प्रशमन)

(क) युक्ति व्यापाश्रय चिकित्सा

(ख) संशमन (औषधि चिकित्सा)

(ग) संशोधन (वमनादी पंचाकर्म शोधन चिकित्सा)

(घ) दैव व्यापाश्रय

(ङ) सत्वावजय

(च) शास्त्र-प्रणिधान

(छ) योगाभ्यास

(२) स्वास्थ्य प्रवर्द्धनात्मक, स्वास्थ्य रक्षा तथा प्रतिरोधात्मक स्वास्थ्य सेवा

(क) प्रकृति वीनिश्चय र परामर्श

(ख) स्वस्थवृत्त पालन-ऋतुचर्या, दिनचर्या, रात्रिचर्या पथ्यापथ्य, आहार विहार

(ग) रसायन

(घ) वाजीकरण

(ङ) पंचकर्म

(च) योगाभ्यास

(ग) आयुर्वेद अस्पताल तथा नर्सिंग होम सम्बन्धि मापदण्ड तथा पूर्वाधार :

स्वास्थ्य संस्था स्थापना, संचालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमोजिम हुनेछ ।

(घ) आयुर्वेद पुर्वकर्म पंचाकर्म सेवा केन्द्र सम्बन्धि मापदण्ड तथा पूर्वाधार :

स्वास्थ्य संस्था स्थापना, संचालन तथा स्तरोन्नति मापदण्डसम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमोजिम हुनेछ ।

(ङ) होमियोप्याथिक चिकित्सा सेवा स्थापना तथा मापदण्ड :

स्वास्थ्य संस्था स्थापना, संचालन तथा स्तरोन्नति मापदण्डसम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमोजिम हुनेछ ।

(च) होमियोप्याथिक इमर्जेन्सी सेवा :

स्वास्थ्य संस्था स्थापना, संचालन तथा स्तरोन्नति मापदण्डसम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमोजिम हुनेछ ।

- (छ) निजी स्तरका होमियोप्याथिक अस्पतालका पूर्वाधार :
स्वास्थ्य संस्था स्थापना, संचालन तथा स्तरोन्नति मापदण्डसम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमोजिम हुनेछ ।
- (ज) एक्युप्रेसर :
स्वास्थ्य संस्था स्थापना, संचालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमोजिम हुनेछ ।
- (झ) एक्युपन्चर सेवा अस्पतालका पूर्वाधार र मापदण्ड :
स्वास्थ्य संस्था स्थापना, संचालन तथा स्तरोन्नति मापदण्डसम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमोजिम हुनेछ ।
- (ञ) प्राकृतिक चिकित्सा आस्पतालका पुर्वाधारहरु :
स्वास्थ्य संस्था स्थापना, संचालन तथा स्तरोन्नति मापदण्ड सम्बन्धि निर्देशिका २०७० बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद ९

फार्मेसी/औषधि पसल/मेडिकल सम्बन्धि स्वास्थ्य संस्थाहरुको मापदण्ड

- २६.) फार्मेसी/औषधि पसल/मेडिकल सम्बन्धि मापदण्ड तथा पूर्वाधार
- (१) कुनै पनि मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट कम्तिमा पनि D.Pharm वा सो भन्दा माथिको उपाधि प्राप्त तथा नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त निकाय द्वारा ओरेन्टेशन तालिम प्राप्त व्यवसयी सम्बन्धित काउन्सिलमा दर्ता भएको हुनु पर्नेछ ।

- (२) नेपाल सरकारको औषधि व्यवस्था विभागमा दर्ता भएका तथा अन्य नै निकायमा दर्ता भै नेपालमा बिक्री वितरण गर्नुका लागि अनुमति प्राप्त औषधि तथा औषधि जन्य सामग्रीहरु मात्र बिक्री वितरण गर्नु पर्नेछ ।
- (३) फार्मेसी/ऐशधि पसल/मेडिकलबाट औषधि भण्डारण तथा बिक्री वितरण गर्दा औषधि व्यवस्था विभागले निर्धारण गरेका शर्तहरु पुरा गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (४) फार्मेसी/औषधि पसल/मेडिकल सेवा सन्चालन का लागि देहाय बमोजिमको आवश्यक न्युनतम भौतिक पुर्वाधारहरु हुनु पर्नेछ ।
- (क) सफा र उज्यालो कोठा
- (ख) बिरामी बस्ने ठाउ
- (ग) शौचालय व्यवस्था (अपांग मैत्री)
- (घ) औषधि उपकरण भण्डारण का लागि आवश्यक Custody freez को व्यवस्थापन
- (ङ) परामर्श कक्ष
- (च) स्वास्थ्य शिक्षा सम्बन्धि सुचनामुलक पोष्टर तथा अन्य सामग्रीहरु ।
- (५) फार्मेसी/औषधि पसल/मेडिकल सन्चालन गर्ने कर्मचारीको सम्पूर्ण शैक्षिक योग्यताको प्रमाण पत्र,प्रतिलिपि,परिषद दर्ता प्रमाण पत्र प्रतिलिपि , आयकर प्रमाण पत्र, औषधि पसल सन्चालन अनुमति पत्रको प्रतिलिपि सबैले देख्ने ठाउँमा राख्नु पर्ने छ ।

- (६) औषधि तथा औषधि जन्य सामग्रीहरू विक्री वितरण गर्न दर्तावाला सम्बन्धि व्यक्तिले नै गरेको हुनु पर्नेछ ।
- (७) फोहोर मेलालेको उचित व्यवस्थापन गरेको हुनु पर्ने छ ।

परिच्छेद १०

अभिलेख तथा प्रतिवेदन सम्बन्धि व्यवस्था

२७.) अभिलेख तथा प्रतिवेदन :

- (१) प्रत्येकस्वास्थ्यसंस्थालेप्रदानगरेका सेवाहरू पालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त एकीकृत स्वास्थ्य व्यवस्थापन सुचना प्रणाली अनुसार अभिलेख राख्नु पर्नेछ \ तोलिएको समयमा आफुले प्रदान गरेको सेवाको प्रतिवेदन पालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त एकीकृत स्वास्थ्य सुचना व्यवस्थापन प्रणालीको ढाँचामा सम्बन्धित पालिकाको कार्यालयमा अनिवार्य रुपमा पेश गर्नु पर्ने छ । यसरी तोकिए बमोजिमको अभिलेख नराख्ने र प्रतिवेदन पेश नगर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई सम्बन्धित पालिकाले सचेत गराउनुका साथै अनुमति खारेज गर्न समेत सक्नेछ ।
- (२) सुचना व्यवस्थापना गर्ने कर्मचारीलाई सम्बन्धित पालिकाको कार्यालयबाट एकीकृत स्वास्थ्य सुचना व्यवस्थापन प्रणाली सम्बन्धि तालिम लिने व्यवस्था गराउनु पर्ने छ \
- (३) स्वास्थ्य संस्थाले सेवा प्रदान गरेका बिरामीहरूको रोगको ब्यवहारण ICD 10 अनुसार Coding गरि प्रतिवेदन गर्नु पर्नेछ ।

- (४) स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो संस्थामा भएको जन्म तथा मृत्युको घटना विवरण प्रचलित कानुन बमोजिम तोकिएको ढाँचामा स्थानीय पञ्जिकाधिकारी लाई मासिक रुपमा दिनु पर्नेछ ।
- (५) स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो संस्थामा नेपाल सरकारले तोकेको notifiable diseases का बिरामी पता लागेको वा शंका लागेको खण्डमा वा कुनै रोगको महामारीको शंका लागेमा तुरुन्तै सम्बन्धित पालिकाको कार्यालयमा सुचना गर्नु पर्ने छ ।

परिच्छेद ११

सन्चालन अनुमति नवीकरण हुन नसक्ने अवस्था र खारेजी सम्बन्धि व्यवस्था

(२८) संचालन अनुमति नवीकरण नहुने :

- (१) यस निर्देशिकामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायका अवस्थामा स्वास्थ्य संस्थाका सेवा संचालन अनुमतिको नवीकरण गरिने छैन ।
- (क) नियमित वा आकस्मिक अनुगमन गर्दा तोकिएका गुणस्तर वा पूर्वाधार पुरान गरी स्वास्थ्य सेवा संचालन गरेको पाइएमा,
- (ख) प्रारम्भिक वातावरण परिक्षणमा उल्लिखित शर्तहरू पालना नगरेको पाइएमा,
- (ग) अस्पतालले प्रदान गरेको सेवाको तोकिएको ढाँचामा अभिलेख नराखेमा,तोकिएको ढाँचा र समयमा नियमित प्रतिवेदन नगरेमा र बार्षिक प्रतिवेदन सम्बन्धित पालिकाको कार्यालयमा पेश नगरेमा,

- (घ) स्वास्थ्य सेवाबाट सिर्जित अस्पतालजन्य फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन नगरेको पाइएमा,
- (ङ) मंत्रालय वा प्रदेश स्वास्थ्य संरचना वा सम्बन्धित निकाय वा पालिकाको कार्यालयले दिएको निर्देशनको उल्लंघन गरेमा,
- (च) भवन संहिता अनुरूप भवन निर्माण नभएको वा पुराना भवनको हकमा तोकिएका समयभित्र भूकम्पीय दृष्टिकोण ले भवन प्रवालिकरण गरेको पाइएमा,
- (छ) औषधि तथा औजारजन्य सामग्रीहरूको बिक्री वितरण गर्दा सम्बन्धित बिषयमा उपाधि प्राप्त वा नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त निकायबाट तालिम (ओरेन्टेशन) प्राप्त व्यक्तिले मात्र पाउनेछ अन्यथा कानुन अनुसार कारवाही हुने छ ।

(२९) खारेजी गर्न सकिने :

- (क) यो निर्देशिका प्रारम्भ हुनअघि अनुमति प्राप्त गरि संचालनमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाले संस्था सन्चाल गर्न नसक्ने जनाई संचालन अनुमति खारेजीका लागि निवेदन दिएमा नगर कार्यपालिकाले त्यस्ता संस्थाका संचालन अनुमति खारेजी गर्न सक्ने छ ।
- (ख) गैर कानुन क्रियाकलाप गरेको पाइएमा नगर कार्यपालिकाले सम्बन्धित सेवा निलम्बन वा त्यस्ता संस्थाका संचालन अनुमति खारेजी गर्न सक्छ ।
- (ग) दफा २९ र ३० मा तोकिएका कार्यहरू उल्लंघन गरेमा ।

परिच्छेद १२

विविध

(३०) सेवा शुल्क निर्धारण समिति सम्बन्धि व्यवस्था :

- (१) सर्वसाधारण लाई उचित मुल्यमा गिनास्तारिय स्वास्थ्य सेवा पुर्याउने प्रयोजनका लागि स्वास्थ्य संस्थाले प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरका आधारमा त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाले लिन सक्ने सेवा शुल्क सम्बन्धि मापदणन निर्धारण गर्नका लागि सम्बन्धि पालिकाले एउटा सेवा शुल्क निर्धारण समिति गठन गर्नेछ र उक्त समितिको सिफारिसको आधारमा सेवा शुल्क निर्धारण हुनेछ ।

- (३१) **मापदण्ड तथा अनुसूचिमा हेरफेर :** सम्बन्धित पालिकाले यस निर्देशिकामा उल्लेखित मापदण्ड तथा अनुसूचिहरू आवश्यकता अनुसार हेरफेर र थपघट गर्न सक्नेछ ।

- (३२) **व्याख्या गर्ने अधिकार :** यस निर्देशिकामा उल्लेखित मापदण्डका कुनै प्रावधानको कार्यान्वयनमा कुनै द्विनिधा उत्पन्न भई कार्यान्वयनमा बाधा आई परेमा सम्बन्धित पालिकाले सो मापदण्डको व्याख्या गर्नेछ ।

- (३३) **स्वतः अमान्य हुने :** यस निर्देशिकामा लेखिएका कुनै कुरा प्रचलित कानुनको कुनै व्यवस्थासँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ ।

अनुसूची १

पूर्वाधार,स्थायी एवं स्तरोन्नति स्वीकृतिको प्रयोजनको लागि
अनुगमन समिति सम्बन्धि व्यवस्था
(दफा २ को खण्ड (क) सँग सम्बन्धि)

नगरपालि स्तरीय

- (१) प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत - संयोजक
- (२) पब्लिक हेल्थ नर्स/अधिक्रेइत् (एक) – सदस्य
- (३) इन्जिनियर /सब इन्जिनियर (सिभिल) (एक) – सदस्य
- (४) नगरपालिका भित्र रहेका अस्पताल मध्येबाट मे.अ. (एक) – सदस्य
- (५) ल्याब असिस्टेन्ट (एक) - सदस्य
- (६) पालिकाबाट मनोनित बिज्ञ – सदस्य
- (७) प्रहरी अधिकृत - सदस्य
- (८) नागरिक समाजको प्रतिनिधि (एक) – सदस्य
- (९) स्वास्थ्य शाखा प्रमुख – सदस्य सचिव

नोट: समितिले आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित विषयका विशेषज्ञलाई समितिका सदस्यका रुपमा थप गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची २

भवन सम्बन्धि मापदण्ड

(दफा २ को खण्ड (प) सँग सम्बन्धित)

काठमाण्डौ उपत्यका बाहिर निर्माण गरिने स्वास्थ्य संस्थाका हकमा मापदंडा उल्लेख गरिएका भए सोहि अनुसार तथा नभएका हकमा देहायका मापदण्ड अनुसार कायम गरिनु पर्नेछ ।

- ❖ अधिकतम गराउंद कभरेज – ४० प्रतिशत
- ❖ Floor Area ratio (FAR) – २.५
- ❖ न्युनतम पार्किंग स्थल _ जम्मा जग्गाका २५ प्रतिशत
- ❖ भवनका सेट ब्याक (Set back) – कम्तिमा ३ मिटर भवनका चारै तिर
- ❖ लाईट प्लेन (Light Plane) – ६३.५ डिग्री (Dronong)

अनुसूची ३

पूर्वाधार स्वीकृतिको मनसाय पत्रका लागि निवेदन फारम

(दफा ४ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

श्री

.....

.....

निम्नानुसार प्रस्तावित अस्पतालका संचालन तथा पूर्वाधार स्विकर्तिको मनसाय पत्रका लागि देहाय अनुसार कागजात सहित निवेदन फारम पेश गरेको छु / छौ ।

निवेदन फारम

कार्यकारी अधिकृत / संचालन समितिका तर्फबाट

.....

१. अस्पतालको नाम :

शैया संख्या :

२. साधारण सेवा / विशेषज्ञ सेवा वा अस्पताल के हो उल्लेख गर्ने :-

३. अस्पतालको ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना) :-

प्रदेश : जिल्ला : पालिका : वार्ड नं :

टोल : ब्लक नं. : तेलिफोन नं.

मोबाइल नं. : पो.ब.नं. :

४. अस्पताल खोल्न व्यक्तिहरु (५ प्रतिशत भन्दा बढी शेयर धारण गर्नेहरुको मात्र)

नाम :- ठेगाना :-

नागरिकता नं :- मोबाइल नं. :-

फोन नं. :-

५. अस्पतालका लागि आवश्यक जग्गा र स्वामित्वका :

(क) जग्गाका किता,क्षेत्रफल र स्वामित्वका प्रकार :-

(ख) जिलमा भए कबुलियतनामा पेश गर्ने :-

६. अस्पतालका वित्तीय श्रोत :-

(क) निजि लगानी

(ख) बैंक कर्जा

(ग) सरकारी

(घ) अनिदान सहयोग

(ङ) गैर सरकारी संस्थाबाट कर्जा लिई संचालन गर्ने भए सोको वोवारण

(च) अन्य

वित्तिय लगानी :- (स्थिर पुँजी लागत) रु.

(क) भवन तथा लग्गाको लागि :- रु.

(ख) औजार उपकरणको लागि :- रु.

वित्तीय लगानी (चालु पुँजी लागत) रु.

रोजगार संख्या :-

अनुमानित आम्दानि :- रु.

अनुमानित मुनाफा : मासिक :- रु.

त्रैमासिक :- रु.

बार्षिक :- रु.

७. देहायका बिषयहरु समेत समावेश भएको व्यावसायिक कार्ययोजना :

(क) स्वीकृत संस्थाबाट प्रदान गर्ने सेवाहरुका विवरण :

- निदानात्मक सेवा : - प्रतिकारात्मक सेवा :

उपचारात्मक सेवा : -एक्स रे :- खोप :

- प्रसुती तथा स्त्री रोग: - अल्ट्रा साउण्ड:-

गर्भवती,सुत्कीय जाँच : -जनरल मेडिसिन:

- इन्डोस्कोपी: -परिवार नियोजन :

- जनरल सर्जिकल : - इसिजी,ट्रेडमिल :

- बिशेषज्ञ सेवा जस्तै : प्रसुती सेवा,मृगौला रोग,स्नायु,आखाँ,हार्ड जोर्नी , मानसिक सेवा

- प्रयोगशाला :

-..... - -

-..... - -

(ख) संस्थामा प्रयोग हुने आवश्यक उपकरणहरुका विवरण (संलग्न गर्ने):-

(१)

(२)

(३)

(४)

(ग) संस्थामा सेवा पुर्याउनका लागि आवश्यक पर्ने जनशक्तिका विवरण (संलग्न गर्ने) :

(१) विशेषज्ञ :

नाम : पद: योग्यता : पार्ट टाइम : फुलटाइम :

(२) प्राविधिक :

नाम : पद: योग्यता : पार्ट टाइम : फुलटाइम :

(३) प्रशासनिक :

नाम : पद: योग्यता : पार्ट टाइम : फुलटाइम :

नोट :

१. संस्थामा कार्य गर्न प्राविधिक कर्मचारीहरु सम्बन्धित परिषद्बाट दर्ता भएका हुनु पर्ने । सम्बन्धित परिषदका प्रमाण पत्र अनिवार्यरूपमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

२. कर्मचारीहरुका योग्यताका प्रमाणित प्रतिलिपिका साथै कार्य गर्ने मन्जुरिनामा समेत संलग्न हुनुपर्ने ।

३. सरकारी कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरु संलग्न हुने भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन २०५३ का दफा ५९ अनुसारको स्वीकृत पत्र अनिवार्य रूपमा संलग्न हुनु पर्ने ।

४. प्राविधिक कर्मचारीहरुले आफै कार्य गर्ने अन्य संस्थाहरुका समेत विवरण खुलाउने ।

अनुसूची ४

स्वास्थ्य संस्थाका स्थापना,सेवा विस्तार वा स्तारोनातिका लागि
अनुमति प्राप्त गर्न दिन निवेदन फारम
(दफा ५ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

१. संस्थाको नाम :
शैया संख्या :
२. साधारण सेवा / विशेषज्ञ सेवा अस्पताल कुन हो उल्लेख गर्ने :-
३. संस्थाको ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना) :-
प्रदेश : जिल्ला : पालिका : वार्ड नं :
टोल : ब्लक नं. : तेलिफोन नं.
मोबाइल नं. : पो.ब.नं. :
४. संस्था खोल्न व्यक्तिहरु (५ प्रतिशत भन्दा बढी शेयर धारण गर्नेहरुको मात्र)
नाम :- ठेगाना :-
नागरिकता नं :- मोबाइल नं. :-
फोन नं. :-
५. अस्पतालका वित्तीय श्रोत :-
(छ) निजि लगानी :
(ज) शेयर कर्जा :

(झ) सरकारी :

(ज) गैर सरकारी संस्थाबाट कर्जा लिई संचालन गर्ने भए सोको
वोवारण

(ट) अन्य

वित्तिय लगानी :- (स्थिर पुँजी लागत) रु.

(क) भवन तथा लगाको लागि :- रु.

(ख) औजार उपकरणको लागि :- रु.

वित्तीय लगानी (चालु पुँजी लागत) रु.

रोजगार संख्या :-

अनुमानित आम्दानि :- रु.

आम्दानि स्वदेशी : बिदेशी :

अचल सम्पत्तिका श्रोत :- अनुमानित मुनाफा :.

मासिक :- रु. त्रैमासिक :- रु.

बार्षिक :- रु.

६. नर्सिंग होम तथा निजि अस्पतालका वर्गीकरण अनुसार
प्रदान गर्ने सेवाहरुको विवरण कुन कुन सेवा पुर्याउने हो ?
खुलाउने :

निदानात्मक सेवा : प्रतिकारात्मक सेवा : उपचारात्मक सेवा :

- एक्स रे : - खोप : - प्रसुती तथा स्त्री रोग:

- अल्ट्रासाउण्ड जनरल : - गर्भवती,सुत्कीय जाँच :

- जनरल मेडिसिन:
- प्याथोलोजी - सर्जिकल विशेषज्ञ सेवा जस्तै:-इन्डोस्कोपी
- इसिजी,ट्रेडमिल प्रयोगशाला :
- सर्जिकसेवातथारुजाहरव्यवस्थापन :

अन्य सेवा

- एम.सि.एच.क्लिनिक परिवार नियोज

७. संस्थामा प्रयोग हुने आवश्यक उपकरणहरूका विवरण तथा श्रोत :-

क..... ख.
ग..... घ
ड. च.

८. संस्थामासेवापुर्याउनकाकर्मचारिहरूका विवरण मापदण्ड अनुसार :

(क) विशेषज्ञ :

नाम : पद: योग्यता : पार्ट टाइम : फुलटाइम :

(ख) प्राविधिक :

नाम : पद: योग्यता : पार्ट टाइम : फुलटाइम :

(ग) प्रशासनिक :

नाम : पद: योग्यता : पार्ट टाइम : फुलटाइम :

नोट :

१. सम्बन्धित सेवा अनुसार निर्धारित मापदण्ड हरु र पूर्वाधार हरु पुरा भए [पश्चात मात्र सेवा संचालन गर्न पाइनेछ ।
२. उपयुक्त बमोजिम के कति कर्मचारीहरूका संस्थामा संलग्न हुने हो , स्पष्ट हुनु पर्ने ।
३. सबै शुल्क विविअरण विस्तृत रुपमा उल्लेख हुनु पर्ने ।
४. संस्थामा कार्य गर्ने प्राविधिकहरू सम्बन्धित परिषदमा दर्ता भएको हुनुपर्ने , सम्बन्धित परिषदको प्रमाण पत्र अनिवार्य रुपमा पेश गर्नु पर्ने ।
५. कर्मचारीहरूका योग्यताका प्रमाणित प्रतिलिपिका साथै कार्य गर्ने मन्जुरिनामा समेत संलग्न हुनुपर्ने ।
६. नेपालसरकारमाकार्यरत कर्मचारीहरू संलग्न हुने भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन २०५३ का दफा ५९ अनुसारको स्वीकृत पत्र अनिवार्य रुपमा संलग्न हुनु पर्ने ।
७. प्राविधिक कर्मचारीहरूले आफै कार्य गर्ने अन्य संस्थाहरूका समेत विवरण खुलाउने ।

पुनश्च : स्वास्थ्य संस्था संचालनका लागि निबेदन दिदा संलग्न गर्नुपर्ने कागजातहरू :

(१) निबेदन फारम

(२) कम्पनि दर्ता / संस्था दर्ताको प्रमाणित प्रतिलिपि

(३) संस्था/कम्पनीको बिधान/प्रवन्ध पत्र, नियमावलीको प्रतिलिपि

- (४) स्थायी लेखा दर्ता प्रमाण पत्रका प्रतिलिपि
- (५) स्थापना गर्न लागिएका ठाउँ मा अस्पताल आवश्यक छ भन्ने सम्बन्धित वडाको सिफारिस पत्र
- (६) अस्पतालमा काम गर्ने जनशक्ति सम्बन्धि विवरण
 - (१) बयाडाटा
 - (२) शैक्षिक योग्यता, तालिमका प्रमाण प्रतिलिपि
 - (३) प्राविधिक कर्मचारीहरुले सम्बन्धित काउन्सिलका दर्ता प्रमाण पत्रका प्रतिलिपि
 - (४) नागरिकता प्रमाण पत्र प्रतिलिपि
 - (५) जनाशक्तिहरुका काम गर्ने समय (पार्ट टाइम/फुल टाइम किटान गर्नु पर्ने)
 - (६) मन्जुरिनामा/कबुलियतनामा
 - (७) औजार उपकरणका विवरण तथा श्रोत
 - (८) सम्पूर्ण सेवा शुल्क विवरण
 - (९) भौतिक सामग्रीको विवरण
 - (१०) प्रारम्भी वातावरण परिक्षण (IEE) वा वातावरणनिया प्रभाव मुल्यांकन (EIA) स्वीकृत पत्रका प्रतिलिपि
 - (११) अस्पतालको विस्तृत सर्भेक्षण सहितको प्रस्ताव
 - (१२) अस्पतालको आर्थिक नियमावली
 - (१३) अस्पतालले लिने सेवा शुल्क विवरण र गरिव तथा असहायलाई छुट दिने नीति

- (१४) प्रदान गरिने सेवाको विवरण
- (१५) जग्गा/घरका स्वामित्व
- (१६) घर / कोठा बहालमा लिई संचालन गर्ने बाहे घर बहाल सम्झौता पत्र र भवन स्वास्थ्य संस्था संचालन गर्न राष्ट्रिय भवन संहिता बमोजिम उपयुक्त छ भन्ने सम्बन्धि सिफारिस
- (१७) भावनाका स्वीकृत नक्सा
- (१८) संस्थाका छल अचल सम्पति विवरण तथा वित्तिय श्रोत
- (१९) संस्थाका कार्य योजना (Scheme)
- (२०) PAN माद्रता नम्बर
- (२१) कर चुक्ता प्रमाण पत्र (लागु हुने अवस्थामा मात्र)
- (२२) लेखापरीक्षण प्रतिवेदन (लागु हुने अवस्थामा मात्र)
- (२३) बिरामी बडा पत्रको नमुना
- (२४) सम्बन्धित निकायका भवन संहिता सम्बन्धि स्विकिर्ट पत्र
- (२५) रु.१० को हुलाक टिकट
- (२६) मूल्य अभिवृद्धि कर वा आयकरमा दर्ता भएको प्रमाण पत्र
- (२७) भवन निर्माण सम्पन्न प्रमाण पत्र
- (२८) सम्बन्धित निकायबाट भवनक नक्सा डिजाइन र निर्माण राष्ट्रिय भवन संहिताका मापदण्ड बमोजिम भएको स्वीकृत पत्र ।

अनुसूची ५

स्वास्थ्य क्लिनिक/ रेडियो इमेजिंग सेवा/ पोली क्लिनिक/डेन्टल
क्लिनिक संचालन अनुमति माग गर्न निवेदन फारम
(दफा ५ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

१. संस्थाको नाम :
शैया संख्या :
२. संस्थाको ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना) :-
प्रदेश : जिल्ला : पालिका : वार्ड नं :
टोल : ब्लक नं. : तेलिफोन नं.
मोबाइल नं. : पो.ब.नं. :
३. संस्था खोल्न व्यक्तिहरु (५ प्रतिशत भन्दा बढी शेयर धारण गर्नेहरुको मात्र)
नाम :- ठेगाना :-
नागरिकता नं :- मोबाइल नं. :-
फोन नं. :-
४. अस्पतालका वित्तीय श्रोत :-
(क) निजिलगानी :
(ख) शेयर कर्जा :
(ग) गैर सरकारी :

- (घ) बैदेशिक :
(ङ) सामुदायिक
(च) अन्य

५. संस्थाका क्षमता तथा बिस्तृत कार्य योजना :- सेवा प्रदान गर्ने क्षेत्र ;

निदानात्मक सेवा : प्रतिकारात्मक सेवा : उपचारात्मक सेवा :

- एक्स रे : - खोप : - प्रसूती तथा स्त्री रोग अल्ट्रासाउण्ड
- इन्डोस्कोपी : - गर्भवती, सुत्कीय जाँच (MCH)
- जनरल मेडिसिन:
- इसिजी, ट्रेडमिल प्रयोगशाला -परिवार नियोज-जेनरल सर्जिकल
विशेषज्ञ सेवाजस्तै:-

अन्य सेवा:- फार्मसी आँखा, नाक, मुटु, मृगौला, स्नायु रोग आदि

६. सेवा शुल्क अलग र स्पष्ट सँग खुलाउने :
७. संस्थामा सेवा हुन आवश्यक उपकरण हरुका विवरण तथा श्रोत
८. संस्थामा सेवा पुर्याउन जनशक्ति विवरण : संख्या/योग्यता/
अनुभव/पार्टटाइम/फुलटाइम /अन्य सुबिधा
सामान्य चिकित्सक :
बिशेषज्ञ चिकित्सक :
अन्य प्राविधिक :

नोट :

१. सम्बन्धितसेवाअनुसारनिर्धारितमापदण्डहरुपूर्वाधारहरुपुराभए पश्चात मात्र सेवा संचालन गर्न पाइनेछ ।
२. उपयुक्त बमोजिम के कति कर्मचारीहरुका संस्थामा संलग्न हुने हो , स्पष्ट हुनु पर्ने ।
३. संस्थामाकार्यगर्नेप्राविधिकहरुसम्बन्धितपरिषदमादर्ताभएकोहुनुपर्ने , सम्बन्धित परिषदको प्रमाण पत्र अनिवार्य रुपमा पेश गर्नु पर्ने ।
४. कर्मचारीहरुकायोग्यताकाप्रमाणितप्रतिलिपिहरु संलग्न हुनुपर्ने ।
५. नेपालसरकारमा कार्यरत कर्मचारीहरु संलग्न हुने भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन २०५३ का दफा ५९ अनुसारको स्वीकृत पत्र अनिवार्य रुपमा संलग्न हुनु पर्ने ।

अनुसूची ६

फार्मेसी/औषधालय /मेडिकल संचालन अनुमति माग गर्न निवेदन फारम

(दफा ५ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

१. संस्थाको नाम :
शैया संख्या :
२. संस्थाको ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना) :-
प्रदेश : जिल्ला : पालिका : वार्ड नं :
टोल : ब्लक नं. : तेलिफोन नं.
मोबाइल नं. : पो.ब.नं. :
३. संस्था खोल्न व्यक्तिहरु :
नाम :- ठेगाना :-
नागरिकता नं :- मोबाइल नं. :-
फोन नं. :-
४. संस्थाको वित्तीय श्रोत :-
(क) निजिलगानी :
(ख) शेयर कर्जा :
(ग) गैर सरकारी :
(घ) बैदेशिक :
(ङ) सामुदायिक
(च) अन्य

५. पसलको किसिम :-
(क) थोक (ख) खुद्रा
६. सेवा शुल्क अलग र स्पष्ट सँग खुलाउने
७. संस्थामा सेवा हुन आवश्यक उपकतनहरूका विवरण तथा श्रोत :-
८. संस्थामा सेवा पुर्याउन जनशक्ति विवरण :-
(क) फार्मसी प्रमाणपत्र तह वा सो भन्दा माथिको उपाधि प्राप्त वा नेपाल सरकारद्वारा मान्यता प्राप्त संस्थाद्वारा ओरेन्टेशन प्राप्त व्यक्ति
(ख) आयुर्वेदमा कम्तिमा १५ महिनाको कोष उत्तिर्ण
(ग) सम्बन्धित काउन्सिलमा दर्ता भएको

नोट :

१. सम्बन्धितसेवाअनुसारनिर्धारितमापदण्डहरूपूर्वाधारहरूपुराभए [पश्चात मात्र सेवा संचालन गर्न पाइनेछ ।
२. उपयुक्त बमोजिम के कति कर्मचारीहरूका संस्थामा संलग्न हुने हो , स्पष्ट हुनु पर्ने ।
३. संस्थामाकार्यगर्नेप्राविधिकहरूसम्बन्धितपरिषदमादर्ताभएकोहुनुपर्ने , सम्बन्धित परिषदको प्रमाण पत्र अनिवार्य रुपमा पेश गर्नु पर्ने ।
४. कर्मचारीहरूकायोग्यताकाप्रमाणितप्रतिलिपिहरू संलग्न हुनुपर्ने ।
५. नेपालसरकारमा कार्यरत कर्मचारीहरू संलग्न हुने भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन २०५३ का दफा ५९ अनुसारको स्वीकृत पत्र अनिवार्य रुपमा संलग्न हुनु पर्ने ।

अनुसूची ७
स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा नवीकरण अनुसार दस्तुर
(दफा ८ र ९ को उपदफा (२) संग सम्बन्धित)

सि. नं.	संस्थाको किस्म	शुल्क निर्धारण इकाई	स्थापनाका लागि दस्तुर रकम रु.	अविकरंका लागि दस्तुर रकम रु.
१.	अस्पताल तथा नर्सिंग होम	शैया संख्या	प्रति शैया रु.१०००० (दश हजार)	प्रति शैया रु.२००० (दुई हजार)
२.	डायग्नोस्टिक सेन्टर	सेवा प्रकार	प्रति सेवा रु.१०००० (दश हजार)	प्रति सेवा रु.२००० (दुई हजार)
३.	पोलिक्लिनिक / क्लिनिक	शैया संख्या	प्रति सेवा रु.५ १०००० (दश हजार)	प्रति सेवा रु.२००० (दुई हजार)
४.	आयुर्वेद अस्पताल/ वैकल्पिक चिकित्सा	शैया संख्या	प्रति शैया ५००० (पांच हजार)	प्रति शैया रु. १००० (एक हजार)
५.	आयुर्वेद क्लिनिक	सेवा प्रकार	प्रति सेवा ५००० (पांच हजार)	प्रति सेवा रु.५०० (पांच सय)
६.	डेन्टल क्लिनिक	सेवा प्रकार	प्रति सेवा ५००० (पांच हजार)	प्रति सेवा रु.५०० (पांच सय)
७.	फार्मसी/औषधि पसल/मेडिकल	सेवा प्रकार	प्रति सेवा ५००० (पांच हजार)	प्रति सेवा रु.५०० (पांच सय)

नोट : नेपाल सरकारले तोकेका दुर्गम क्षेत्रमा स्वास्थ्य संस्था स्थापना वा विस्तार गरेमा नेपाल राज्य पत्रमा सुचना प्रकाशन गरि माथि उल्लेखित दस्तुरमा क वर्गका लागि पचहतर (७५%) प्रतिशत,ख वर्गका लागि पचास (५०%) प्रतिशत र ग वर्गका लागि पचिस (२५%) प्रतिशत छुट दिइनेछ ।

अनुसूची ८

स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गरिने सेवाको बिरामी बडापत्रको ढाँचा
(दफा १५ उपदफा (१) को बुँदा (ट) संग सम्बन्धित)

सि. नं.	शाखा	प्रदान गरिने सेवाको विवरण	प्रक्रिया	दस्तुर	लाग्ने समय	सम्पर्क व्यक्ति	गुनासो सुन्ने अधिकारी

अनुसूची ८ (क)

स्वास्थ्य संस्थाबाट आकस्मिक सेवाको लागि चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीको विवरण ढाँचा
(दफा १५ उपदफा (१) को बुँदा (थ) संग सम्बन्धित)

क्र.स.	स्वास्थ्यकर्मीको नाम थर	पद	समय	कैफियत

प्रमाणिकरण मिति : २०८२/०६/२३ गते

आज्ञाले,
राम गुलाम लाल कर्ण
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत